

המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית

משרד החינוך

מערכת שידורים לאומית

מפמ"ר עברית: תומר בוזמן
פיתוח: יניב כהן, תומר בוזמן

המשפט המורכב

עברית – חטיבה עליונה

שם המורה: יניב כהן

מה נלמד היום

[פירוט נושאי הלימוד]

- זיהוי המשפט המורכב
 - תחימת חלקי המשפט המורכב
 - התפקידים התחביריים של הפסוקיות
 - ריבוי פסוקיות במשפט המורכב
-

חזרה - משפט מחובר

הגדרה: משפט הבנוי משני משפטים וביניהם מילת חיבור.

• דיברתי עם אוראל אבל לא סיפרתי לו על הנוהל החדש

איבר א + איבר ב

איבר א איבר ב

• דיברתי עם אוראל אבל לא סיפרתי לו על הנוהל החדש

המשפט המורכב – הרחבת המשפט הפשוט

תיאור

בעת
ששוטטה
להנאתה
במרשתת

לזואי

שגדלה
בחיפה

מושא

שחברתה הפ
חרף הדו

נשוא

קראה

נושא

מי
שמסתובבת
עם מסכה
כל היום

מה הופך משפט לפסוקית?

בראש פסוקית יופיעו מילת שעבוד או מילת שאלה או ציטוט עם דיבור ישיר

(ספویلר: או שם פועל)

טל ביקש משהו.

טל ביקש ש^שאניח לו לנפשו.

אז שאלתי את טל שאלה

אז שאלתי את טל מתי^מ הוא מתכוון לקום.

בתגובה טל מלמל: "הלכתי לישון בארבע, די".

בקיצור, "האמא שלך" פותחת פסוקית

1. "ציטוט" – שלומי הצהיר: "אני יושב פה!"
2. ה"א הזיקה (שמתחלפת בשי"ן) – כל משפט המכבד את עצמו כולל נשוא.
3. אם/ אילו/ אילולא/ אלמלא – אם שותים, לא נוהגים.
4. מילת שאלה – שכחתי מה רציתי.
5. אשר וצירופיה – כאשר חלקי המשפט קצרים אפשר לוותר על הפסיק.
6. ש וצירופיה – כשנכנסתי השתררה שתיקה בחדר.
7. לו/ לולא – לו הייתי רוטשילד, הייתי קונה טילון.
8. כי – המן ישובו לכאן שוב כי המן אוהבים.ות עברית!

7. לפניך קטע על פי טקסט 1, ובו ארבעה משפטים.

I ב- 25 באוגוסט 1835 פורסמה בעיתון ניו-יורקי סדרה של מאמרים "מדעיים" המתארים לכאורה גילויים חדשים על החיים בירח: עטלפים דמויי אדם, שטח מאבני בזלת ועצי ירח. II ה"חדשות" מן הירח הוצגו באופן שנועד לשוות להן מידה של אמת. III בכותרת הוזכר האסטרונם המוכר ג'ון הרשל אף על פי שלא היה לו קשר לפרסום. IV המאמרים נלקחו כביכול מכתב עת מדעי, והובאו בהם נתונים כמותיים רבים.

א. משפט IV יוצא דופן מבחינת סוגו התחבירי.

(1) ציין את סוגו התחבירי של משפט IV. מחובר

(2) ציין את הסוג התחבירי המשותף למשפטים I-III. מורכב

לפניך שני משפטים מורכבים שיש בהם אותו קשר לוגי. קרא את המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. אילו היינו מחכים שכל יהודי יחוש צורך בגאולת עם ישראל במהרה, לא היינו שומעים רבים המבקשים גאולה.

II. אם יעניק האדם לתפילה את הכבוד הראוי לה, היא תהיה כוח מרענן ומרכזי בחייו.

(1) ציין את הקשר הלוגי המשותף לשני המשפטים. תנאי

העתק מכל משפט את מילת השעבוד המבטאת את הקשר הלוגי.

משפט I: אילו משפט II: אם

(2) ציין את ההבדל בשימוש בין שתי מילות השעבוד, וכתוב כיצד ההבדל הזה בא לידי ביטוי בפעלים שבמשפטים.

"אם" פותחת פס' תנאי קיים ולאחריה יבוא פועל בעתיד, לעומת זאת,

"אילו" פותחת פס' תנאי בטל ולאחריה יבוא המבנה היה+בינוני

סוגי פסוקיות

פסוקיות שמחליפות את גרעיני המשפט:

פסוקית נושא – מופיעה כאשר במשפט העיקרי אין נושא. ישנם שני

דגמים לפסוקית זו:

- מי ש/מה ש **מי שלא שולט בעצמו**, צופה המון בטלוויזיה.
- פועל סביל + הדבר הוחלט **כי** לא אראה יותר מפרק אחד ביום.

סוגי פסוקיות

פסוקיות שמחליפות את גרעיני המשפט:

פסוקית נשוא – מופיעה כאשר במשפט העיקרי אין נשוא.

פסוקית זו תופיע לאחר אוגד.

• השמועה היא **ש**נטפליקס תוריד את איכות השידור.

• החלטתנו הייתה **כמה** פרקים נראה כל יום.

I. מן המחקר הפסיכולוגי עולה כי נערים בגיל ההתבגרות מחפשים תחרותיות.
נשוא

נו' נש' II. ההורים אומרים שעיסוק היתר של ילדיהם בטלפון, במשחקי וידאו ובמדיה חברתית הוא הקושי הגדול ביותר

בהתמודדות שלהם עימם.

נושא III. ההבדל היחיד בין משחקי העבר ובין המשחקים בימינו הוא שבימינו המשחק הוא במחשב.

א. תחם את הפסוקית שבכל אחד מן המשפטים.

ב. (1) ציין את מספרו של המשפט שבחלק העיקרי שלו אין נושא. I

(2) ציין את מספרו של המשפט שבחלק העיקרי שלו אין נשוא. III

(3) הסבר מדוע חסרים הנושא והנשוא בחלקים העיקריים של המשפטים שצינת.

בחלקים העיקריים במשפטים שסימנתי חסרים נושא ונשוא כיוון

שהם "התרחבו" לכדי פסוקית שלמה

ג. המר את משפט II במשפט פשוט.

לפי הורים שונים, עיסוק היתר של ילדיהם... הוא הקושי...

סוגי פסוקיות

פסוקית משלימת שם

פסוקית לוואי – מופיעה לאחר שם עצם ומוסיפה עליו מידע.

טיפ: ה"א הזיקה לרוב תפתח פסוקית לוואי.

• אדם מאופק הוא גיבור

• אדם הכובש את יצרו הוא גיבור.

פס' לוואי

I. שקר שנאמר לעיתים תכופות מדי נהפך לאמת. (ולדימיר איליץ' לנין)

II. שקר — אין לו רגליים. (על פי מסכת שבת, דף ק"ד)

פס' נשוא

III. עונשו של השקרן הוא שהוא אינו יכול להאמין לשום אדם. (ג'ורג' ברנרד שאו)

IV. אתה יכול לרמות כמה אנשים כל הזמן או את כל האנשים זמן מה, אולם אינך יכול לרמות את כל האנשים

כל הזמן. (אברהם לינקולן)

א. שניים מן הפתגמים IV-I הם משפטים מורכבים. תחם בכל אחד מהם את הפסוקית, וציין מעל כל פסוקית

שתחמת את התפקיד התחבירי שלה במשפט.

I. אף על פי שמדע המשחקים עדיין בחיתוליו, כבר גובשו די תובנות בתחום הפסיכולוגיה לעיצוב משחק על פי

נוסחה שכלולים בה רכיבי ההתמכרות הבסיסיים.

II. תאגידי הטכנולוגיה מעדיפים שהעניין הזה יישאר בצל, שכן הם חוששים מחשיפת העובדה שצעירים הם

קורבן של מניפולציה.

III. משחקי הפעולה מעולם לא תוכננו להיות אמצעי לימוד, אך יש בעצם מהותם עקרונות למידה חשובים.

ב. במשפטים II-I תחם רק את פסוקיות הלוואי.

ד. לפניך משפט שאלה, ואליו מצורפת תשובה. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

האם דור ה-Y יוכל לשנות את השיטה ולהוביל מהפכה חברתית? ספק.

(1) כתוב את השאלה והתשובה במשפט חיווי אחד מורכב.

פס' לוואי

ישנו ספק אם דור ה-Y יוכל לשנות את השיטה ולהוביל מהפכה חברתית.

(2) תחם את הפסוקית במשפט שכתבת.

(3) מהו היתרון של הניסוח המקורי מבחינה רטורית?

שאלה רטורית מערבת את הקורא בצורה אקטיבית, יוצרת מעין דו־שיח עם הנמען.

סוגי פסוקיות

פסוקיות משלימות פועל

פסוקית מושא – מוצרכת על ידי הפועל ומשלימה אותו. ניתן להחליפה בצירוף "את הדבר".

- ראיתי **את מי שיצר את פאודה**.
- שמעתי **שהולכים להוציא עונה רביעית**.
- דוד שאל **מתי יודיעו על העונה הבאה**.
- לירון אמרה **שהיא מתעדכנת בעצמה במקום לחכות לתשובתי**.
- לירון אמרה: **"אני מתעדכנת בעצמי במקום לחכות לתשובתך"**.

לפניך שלושה משפטים מורכבים, ובהם מסומנות בקו פסוקיות. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

את הדבר

I. כשנתבונן בצורת הענישה של גנב בתורה נראה שאינה דומה למאסר כלל.

הדבר

II. נראה לי שעקרון הכפרה של העונש כמעט אין לו ביטוי בבית הספר.

הדבר

III. בשל הפגיעה בחירותו של העבריין נראה שעונש העבדות חמור ביותר.

- (1) מבין הפסוקיות המסומנות בקו העתק את הפסוקית היוצאת דופן מבחינת התפקיד התחבירי.
- ציין את התפקיד התחבירי של הפסוקית שהעתקת.

שאינה דומה למאסר כלל – פס' מושא

פס' נושא

- (2) ציין את התפקיד התחבירי המשותף לפסוקיות המסומנות האחרות.

לפניך שלושה משפטים מורכבים III-I.

בכל אחד מן המשפטים III-I תחם את הפסוקית, וציין מעליה את תפקידה התחבירי במשפט.

פס' מושא

I. יקותיאל קיווה כי בצד הספורט תשמש המכבייה גם במה ליהודי העולם לקיום תחרויות

המשך פס' מושא

בתחומי האומנות: שירה, ציור, פיסול וכדומה.

פס' נשוא

II. השאלה היא אם מבחינה לאומית יש ערך לקיומם של משחקי המכבייה.

פס' נושא

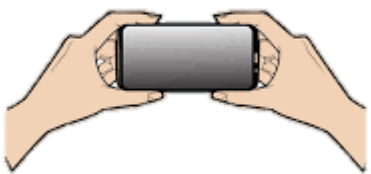
III. נראה כי במשך השנים איבדו המכביות את כוח המשיכה שלהן.

לפניך שני משפטים מורכבים נוספים, ובהם המילה "מתי" פותחת פסוקית.

IV. המתח בין הידיעה שיש סיכוי לקבל תגמול לבין חוסר הידיעה מתי בדיוק הוא יגיע מוביל להתפוכות רגשיות. פס' לוואי

V. המשתמשים לעולם אינם יודעים מתי הם יקבלו את ה"לייק" הבא או את הפרס במשחק. פס' מושא

ציין לאחר כל משפט את התפקיד התחבירי של הפסוקית הפותחת במילה "מתי".

סוגי פסוקיות

פסוקית תיאור – איננה מוצרכת על ידי הפועל אך משלימה אותו.

שיבושים לפניך:

הצירופים הרווחים:
~~למה ש / מתי ש~~
אינם תקינים

• תנאי: מיכל תצלם את איילת אם איילת תצלם את מיכל.

לפניך שלושה משפטים מורכבים, ובהם מילים מסומנות בקו. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. אל לו למורה להעניש את התלמיד אלא אם כן יגרום בכך לתיקונו. פס' תנאי

II. המחנך צריך לשאול את עצמו אם העונש שהוא מטיל מקדם את התלמיד. פס' חושא

III. בדיונים של אנשי חינוך עולה לעיתים השאלה אם המורה צריך להתחשב בעתידו של התלמיד.

פס' לזא

(1) ציין ליד כל משפט את התפקיד התחבירי של הפסוקית הפותחת במילה או בצירוף המסומנים בקו.

9. א. לפניך משפט מורכב.

פס' תיאור תנאי

פס' לוואי

אם הדיווח השקרי עולה בקנה אחד עם דעותיהם של הקוראים, יש סיכוי גדול שהם יאמינו לו.

(1) תחם את כל הפסוקיות במשפט, וציין מעל כל פסוקית שתחמת את התפקיד התחבירי שלה.

עדיין לא ברור אם בעלי הקניונים יצליחו להתאים את הקניונים למציאות המשתנה.

(1) ציין את התפקיד התחבירי של הפסוקית התחומה במשפט. פס' נושא

(2) כתוב ארבעה משפטים מורכבים: בכל משפט כתוב חלק עיקרי משלך, באופן שהפסוקית התחומה תשמש

במשפט בכל פעם בתפקיד תחבירי אחר, לפי ההוראות שלפניך.

בתפקיד פסוקית מושא: עדיין לא יודעים אם בעלי הקניונים...

בתפקיד פסוקית נשוא: התהייה היא אם בעלי הקניונים...

בתפקיד פסוקית תיאור תנאי: המציאות תשתנה אם בעלי הקניונים...

בתפקיד פסוקית לוואי: יש לברר את השאלה אם בעלי הקניונים...

תרגול ביניים – מצאו את הפס' וקבעו את סוגה

1. דני אכל כי הוא היה רעב.
2. דני אכל כדי שלא יהיה רעב.
3. דני לא אכל אף על פי שהוא היה רעב.
4. דני אמר שתפוחים הם פירות מופלאים.
5. דני אכל את מה שנשאר מארוחת שישי.
6. דני אכל תפוח שצבעו הוא זהב.
7. מי שיושב לידי אכל תפוח.
8. דני הוא מי שאכל תפוח.
9. דני שאל מתי הוא יאכל תפוח.
10. דני תהה היכן הוא יניח את התפוח.
11. דני שאל למה אוכלים תפוח בדבש.
12. דני ידע שיש תפוחים ירוקים.

תרגול ביניים – מצאו את הפס' וקבעו את סוגה

1. דני אכל כי הוא היה רעב.
2. דני אכל כדי שלא יהיה רעב.
3. דני לא אכל אף על פי שהוא היה רעב.
4. דני אמר שתפוחים הם פירות מופלאים.
5. דני אכל את מה שנשאר מארוחת שישי.
6. דני אכל תפוח שצבעו הוא זהב.
7. מי שיושב לידי אכל תפוח.
8. דני הוא מי שאכל תפוח.
9. דני שאל מתי הוא יאכל תפוח.
10. דני תהה היכן הוא יניח את התפוח.
11. דני שאל למה אוכלים תפוח בדבש.
12. דני ידע שיש תפוחים ירוקים.

משפט מרובה פסוקיות

שתי פסוקיות נפרדות – כל פסוקית ממירה מילה עצמאית במשפט הפשוט
ה"מקורי" או מוסיפה עליו מידע.

קורונה הפכה למגיפה.

כיוון שאנו חיים בעולם גלובלי, קורונה הפכה למגיפה שמשפיעה על העולם כולו.

משפט מרובה פסוקיות

פסוקית בהריון – פסוקיות שבתוכה ישנה פסוקית נוספת...

אני יודעת | שאתה יודע | שאני יודעת | שאני לא יודעת כלום

השוואה בין משפטים מרובי פסוקיות

כדי שנרגיש קצת יותר ביחד בימים האלה, נשדר בימים הקרובים בערוץ

12 N12 קליפ שכוכביו הם הילדים שלכם.

לשם כך אנו מבקשים שתשלחו סרטון שמצולמים בו ילדיכם.

א. לפניך משפט מורכב.

פס' נושא

מי שסולח לתלמיד בגלל נסיבות חייו הקשות עלול לפגוע בהכשרתו לחיים בקרב מבוגרים.
תחם את הפסוקית שבמשפט, וכתוב מעליה את תפקידה התחבירי.

ב. לפניך משפט מורכב.

פס' מושא

פס' נושא

פס' לוואי

כל אדם חש שלא ייתכן שרשעים אשר הפיקו את זממם לרעת בני האדם לא יבואו על עונשם.

(1) תחם את פסוקית המושא שבמשפט.

פס' נושא

פס' מושא

פס' מושא

I. מי שמצפה שהמנהיג יחליט החלטות קשות, ייווכח שהמציאות שונה לחלוטין.

פס' לוואי

II. במחקר נבחנה השאלה מי סוחף אחריו מספר גדול יותר של אנשים.

III. מי האיש המתאים ביותר לתפקיד המנהיג?

א. תחם את כל הפסוקיות במשפט I, וציין מעל כל אחת מהן את התפקיד התחבירי שלה.

ב. (1) תחם את הפסוקית במשפט II, וציין מעליה את התפקיד התחבירי שלה.

ג. בשני המשפטים III-II יש שימוש במילת השאלה מי.

מדוע משפט III מסתיים בסימן שאלה, ואילו משפט II אינו מסתיים בסימן שאלה?

משפט III הוא משפט שאלה, ולכן מסתיים בסימן הפיסוק המביע שאלה. משפט II

לעומת זאת, הוא משפט חיווי שאינו מביע שאלה, על אף שהוא כולל שאלה משועבדת.